

**АРКАДИЙ СТРУГАЦКИ, БОРИС
СТРУГАЦКИ
ПО ВЪПРОСА ЗА
ЦИКЛОТАЦИЯТА**

Превод от руски: З. Петков, 2011

chitanka.info

Обработвах дневника, седнал зад сгъваемата масичка. Денят беше горещ и аз бях с памучни панталони и ботуши, но гол до кръста.

Този човек излезе иззад палатката и спря нерешително, поглеждайки ме изпод вежди. Не се учудих много, тоест — не се учудих на появяването му. При нас понякога идваха гости: овчари — мълчаливи и деликатни хора; туристи, капнали от умора като войници на поход; местното началство, яздейки грамадни коне. Но такива като него още не бях виждал тук. Той очевидно не беше нито балкарец, нито кабардинец, нито карачаевец^[1], външността му беше чисто руска, и при това — типично градска: бледи бузи, модерна прическа, добре измити ръце. И беше облечен странно — в прекрасен съвременен костюм и обувки с остър връх. И всичко това — на сто километра от най-близкия град, във влажните гори, където пътищата са мръсни и разбити. Той не поздрави. Той просто попита:

— А вие какво правите?

Останах с впечатлението, че той току-що беше задавал този въпрос и на други хора.

— Работя — отвърнах аз, леко объркан. Помислих си, че може би е дошъл да инспектира нашата точка.

— Разбирам, че работите — каза той. — Искан да попитам: над какво работите? С какво се занимавате?

— Над какво работя?... За какво става въпрос?

— Аз просто така... — Той се огледа. — Интересно ми е... Ето, имате си палатки. А това какво е?

— Това ли? Това е телескоп. Нарича се ТЕМ-140.

— Тем сто и четиридесет... — тихо повтори той.

— Телескоп експедиционен менисков^[2] — обясних аз. — Диаметър на обектива — сто и четиридесет милиметра.

— Милиметра... — Той вдигна вежди. — Обектив.

Ама кой е този всъщност, помислих си аз. Какво иска? Попитах го:

— Вие не сте ли от базата?

— База... Не, не съм от базата. А защо е в калъф?

— За да не го нагрява слънцето. Не сте ли турист?

Той се поколеба.

— Всъщност — да, може да ме наричате турист. А какво правите с него?

— С кой? А, с телескопа ли?... Ами какво се прави с телескопа? Наблюдаваме.

— Какво наблюдавате?

— Качеството на изображението.

— Качеството... — Той пак вдигна вежди. — Е, и как е?

— Вижте какво... — решително започнах аз и млъкнах. Искан да му обясня, че съм зает и изобщо не мога да говоря на произволни теми с непознат, но изведнъж ми стана неудобно. Имаше нещо детско в неговите въпроси, не приличаше на празно любопитство. Той ме гледаше с изплашени, кръгли очи.

— Сядайте — казах аз. — Искате ли чай?

Той поклати глава.

— Не, не искам чай. Но ще седна.

Той взе от земята сгъваемото столче, повъртя го нерешително, разтвори го и внимателно седна. Помълчахме.

— Виждам, че не сте местен — казах аз.

— Н-не...

— От далеч ли идвате?

— От центъра.

— От центъра ли? От кой център?

— От централния — простодушно отвърна той. — Пристигнах от града.

— Вие какво, да не сте летяли дотук? — подозрително попитах аз.

— Н-не... Защо?

— Пеша? Обувките ви са прекалено чисти.

— Как така... чисти? — Той се изчерви и неловко мръдна краката си. — Е, и какво от това, че са чисти?

— Е, нали знаете... — казах аз и протегнах краката си. Ботушите ми имаха доста обичайния за тези места вид. — Ето, полюбувайте се.

— А, това ли имате предвид? — неочаквано се ободри той. — Но и моите са така!

В този момент започна всичко. Оказа се, че той също е обут в ботуши — огромни ботуши, покрити с черна мръсотия. Изпитах нещо като удар, когато го видях. Помислих си, че или спя в момента, или съм спал, когато се е появил.

— Всичко това няма значение — успокоително каза той. — Искам само да разбера как са нещата при вас...

— Как направихте това? — попитах го аз, облизвайки устните си.

— Изобщо няма значение — нетърпеливо каза той. — Това е само фокус.

— Вие какво — да не сте фокусник?

— Да, фокусник съм. Това е фокус. Или, например, това... — Той протегна дланта си и на нея се появи монета, след това обърна ръката си и монетата изчезна. — Само фокус — повтори той.

— Много интересно — казах. — Винаги съм мечтал да поговоря с фокусник.

Честно казано, още тогава разбирах, че той не е фокусник, но така сме устроени — опитваме се да напъхаме всичко необичайно в рамките на обичайните ни представи. Век на рационализма, какво да се прави...

— А аз мечтаех да поговоря с някой учен — каза той. — Нали сте учен?

— Д-да... Или по-точно — научен сътрудник.

— Не е ли едно и също?

— Не винаги...

— Не винаги... Е, добре, нека не е винаги... А как станяхте учен?

— Странен въпрос... Учих се, четях, работех...

— Грешен въпрос. Исках да попитам — защо?

— Какво?

— Ами с какво се занимавате? Какъв сте?

— Астроном.

— Астроном... А защо?

— Какво „защо“? Защо съм астроном ли?

— Да.

— А вие защо сте фокусник?

— Аз... При мен е друго.

— Защо при вас е друго?

Той нетърпеливо се повъртя на стола.

— Искам да ви задам няколко въпроса — каза той. — Може ли?

— Може. Вие и без това само това правите — задавате въпроси, — а аз не мога да разбера какво ви трябва.

На лицето му се появи объркване и досада, сякаш беше недоволен от себе си.

— Да, естествено... Разбирам. Не се сърдете. Аз изобщо не мога да... Добре. Ще започна от тук. Какво е всичко това? — той посочи с ръка наоколо.

— За какво говорите?

— Всичко това... Вие, палатката, телескопа.

— Това е експедиция — казах аз. — Търсим място за новия ни голям телескоп.

— Защо?

С такива въпроси вече бях свикнал.

— Телескопът е скъп. Той трябва да се постави на такова място, където има добра прозрачност, рядко има облаци и атмосферата е спокойна. За да може всяка нощ да се наблюдава през него. За да може да се изплати, разбирате ли? Да не стои без работа и да прави хубави снимки. — Той ме слушаше напрегнато, с полуотворена уста. — Това е същото, както когато строите металургичен завод. Никой не строи завод на празно място. Първо се опитват да открият голямо находище, проверяват дали рудните залежи ще стигнат за дълго време... Разбирате ли?

— Разбирам — каза той. — А защо?

— Какво „защо“?

— Не... аз просто така... кажете още нещо за телескопите.

— Вече ви казах всичко за телескопа. И затова по цялата страна са разпратени експедиции. Ние наблюдаваме звездите, оценяваме количествено качеството на изображенията. Дълго време събираме материал, а после ще сравним къде е по-добър и къде — по-лош. Там, където изображенията са най-хубави, където има най-голям процент ясни нощи, там ще построят голям телескоп.

Той ме слушаше внимателно, но имах чувството, че го интересува нещо съвсем друго.

— Ясно ли ви е? — попитах го аз.

— Да. Само не разбирам защо ви е нужно това?

— Как така защо? Ние сме астрономи. Ние изследваме космоса...

В този момент той сякаш се взриви.

— Защо ви е космоса?! — закрепця той. Лицето му се изкриви и по него избиха петна. — Защо ви е всичко това: космос, телескопи, заводи, овце?! Вие сте обречени, разбирате ли? Разлагане... разпад... разсинхронизация! — Той използва още няколко странни, напълно непознати за мен думи, приличащи на научни термини. Запомних само едно — нещо като „циклотация“. — Какво е станало тук при вас? Как е станало? Как е станало, че сте започнали да разбирате, да променяте и изследвате... Обектив! Милиметър!... Домове — добре, разбирам. Дори и овците... Усложняване на потребностите. Развитие в специализацията на клетъчните колонии... Но космосът! Спътниците! И цялата ви история!... И вие знаете, помнете, и никой няма представа за циклотацията!... Сложен обществен живот, политика, войни, раси и племена!... Интереси, интереси, интереси!... Човешки, космически!... И вашето слънце! Вие сте го сгъстили! И всичко това — в условията на социална бъркотия!... И не е ясно, не е ясно...

Той трепереше и едва не плачеше.

— Нищо няма да узная тук... Исках нещо съвсем друго... Задачата беше поставена толкова ограничено: двустепенна циклотация с триизмерен изход... Известно окрупняване на клетките. Може. Дори и най-простите, дори и растенията, зеленият цикъл... Макар че не разбирам откъде се е появил хлорофил при слънце от такъв клас?... Кой можеше да предвиди такава еволюция на базата на псевдоживот!...

Аз отидох до палатката и донесох чайника със студен чай. Беше ми страшно. Не съм лекар и никога не съм виждал такива сцени. Усетих нещо неприятно и извратено в думите, в бълнуването му, в нервното му треперене. И в същото време усещах: всичко това по някакъв начин засяга мен лично и всички нас като цяло.

— Пийнете си — казах аз с престорено спокоен глас, наливайки чай в чашка.

Той ме погледна неразбиращо.

— Защо?

— Всичко искате да знаете — защо, защо... Пийнете си, ще се успокоите.

Той рязко отклони ръката ми с чашката.

— Това няма да ме успокои — каза той с досада, но вече спокойно. — Защо всичко всички вие сте такива смешни — успокойте се, успокойте се... Аз трябва да ви успокоявам, а не вие мен. Разбирате ли какво ви чака?

— Кого? Мен ли?

— И вас, може би... Макар че — не, вас — не. Твърде рано е. Но всички останали, които ще се появят после... Диссипация... — Той замълча, обръщайки очи. — Страх ме е да си го представя — измърмори той. — Всичко — в един и същи ден. Първо старците, после младите... Децата ще останат сами сред мъртвите, разсипани на прах... — Той потръпна.

Вледених се. Дори не можете да си представите колко страшно и неприятно беше да го гледаш. Добре облечен, симпатичен човек, с приятно лице, и изведнъж очите му започват да проблясват, устата му потръпва и започва да говори безсмислици, пълни с дълбока, трагична убеденост.

— Слушайте — започна отново той, — кажете честно... само не се обиждайте и не мислете, че това е глупава шега... изобщо не ми е до шеги. Та така... само честно! Никога ли не сте изпитвали потребност... как да го обясня... Накратко, искало ли ви се е понякога да влезете във вода и да правите ето така?

Той започна някак странно да се поклаща, извършвайки забавни, но много сложни движения с ръцете и главата. На пръв поглед тези движения бяха напълно нелепи, но не изглеждаха безсмислени, в тях се усещаше някаква целеустременост, напомняха ми на нещо — дали на движенията на някакъв механизъм или нечии професионални жестове — на масажист, фокусник, хипнотизатор... В тях се усещаше някаква „нужност“, това не бяха движения „просто така“. Това бяха движения с конкретна причина. Гледах го като омагьосан. Той спря и ме погледна.

— Не? Никога ли не ви се е искало?

Почесах се по темето.

— Знаете ли, честно да ви кажа — не. Макар, че ми напомнят за нещо, тези ваши еволюции. Само че не мога да се сетя какво.

Той тъжно кимна.

— Да. Разбирам ви. Това и трябваше да се очаква.

Той замълча и дълбоко се замисли. Аз също мълчах и го гледах. Все още се опитвах да разбера какво означава всичко това, кой е той всъщност и какво да правя с него, ако е побъркан. Все пак той приличаше най-вече на побъркан.

— Това всъщност е циклотацията — тихо каза той. — Не самата циклотация, а кинематичния ритъм, за циклотация тук няма материал и затова изходът е малък. А и вие не бихте го забелязал. Изходът се получава в друго темпо на времето... Кажете, а думата „циклотация“... Впрочем не, говоря глупости.

— Искате да попитате дали зная думата „циклотация“?

— Да... но това са глупости. Откъде да я знаете? Обърках се.

— Трябва да ви кажа, че „цикъл“ е разпространена дума и затова...

— Не, не, да не говорим за това. Това са дреболии... Още един въпрос. Последен. Най-последния. Вие сте астроном, нали?

Кимнах.

— Правилно ли разбирам, че вие се интересуват от физичните процеси, протичащи в мащабите на големи, сравними с планетни единици разстояния?

— Общо взето, да.

— Състава на звездите, на звездните системи?...

— Да... галактики. Метагалактика... космогония, космология...

— Добре. Тогава въпрос. Само че честно. Вие... Вас... Лично вас, това наистина ли ви е интересно? Тези проблеми наистина ли ви подтикват към действие?

— Общо взето, да. Без съмнение. Всичко това е много увлекателно.

— Увлекателно... А вие никога ли не сте се запитвали: защо? Защо всъщност ви е всичко това? Защо просто не съществувате — да се храните, размножавате, да пазите себе си и потомството?

Сега той говореше напълно спокойно и разумно. Такъв въпрос, според мен, рано или късно се появява в главата на всеки човек. И аз съм се питал. И много пъти ми се е налагало да споря на тази тема. Казах:

— Не е толкова просто. Сигурно работата е там, че човекът много се различава от животните. Той има органична нужда от излишна информация: инстинкт за знание. Въпросът „защо“ няма

смисъл. Знанието е необходимост. Това е свойство на мощна нервна организация. Това не зависи от нашето „аз“. Това ни е присъщо, както отличния нюх на кучето и отличното зрение при птиците... Сигурно не се изразявам достатъчно ясно?

— Не. Достатъчно е. Разбирам. За съжаление отлично разбирам всичко. — Той помрачня и се облегна назад. — Разбирам главното: по някакъв начин, по някаква причина, поради някакъв страшен пропуск вие сте станали носители на разум.

— Кои „ние“?

— Вие. Всичките.

— А вие?

— При мен е друго — уморено каза той. — Аз всъщност съм престъпник. Или по-точно — просто съм неудачник. Не успях. Може и машината да е сгрешила. Може би има някоя логическа грешка. Всичко това ще се разбере. Ще се разбере много скоро... само че ще е твърде късно...

— Извинете — каза аз, вече решен, — а какво всъщност е станало? Какво ви се е случило?

Той ме гледаше тъжно с красивите си сиви очи. Не може някой побъркан да има такива очи. Щом станеше такъв — спокоен и тъжен, — аз започвах да му вярвам. Това не зависеше от мен.

— Да, разбира се — каза той. — Искате да узнаете. Вие не сте циклотатор, иска ви се да узнаете всичко. — Той се наведе напред и постави длан върху ръката ми. — Човек — каза той. — Добре! Ако не беше точката за спиране, всичко би било великолепно. Това щеше да е щастлива грешка. Но!...

Чаках. Той дръпна ръката си и продължи:

— Казано накратко, всички вие бяхте замислени като циклотатори. Това са едни машини, няма да разберете... Преди два милиарда ваши години аз прехвърлих тук известно оборудване и се заселих на брега на горещия океан. Тогава разработвах нов вид циклотация, по-икономичен и изискващ минимални срокове. Аз бях напълно уверен в себе си, всичко беше отлично. Две денонощия — наши денонощия — аз непрекъснато работих. После буквално за час ме извикаха в лабораторията. Това беше преди петдесет милиона ваши години. И само за някакъв си час... — Той поклати глава. — Нещо не съм съобразил. Може би не съм отчел геологичната еволюция, но

циклотаторите бяха неуспешни. — Той млъкна неочаквано. — Кажете, може би знаете случайно, макар да не сте специалист... Но все пак, във вашия организъм, вътре; има ли нещо такова, което предизвиква недоумение, което изглежда нецелесъобразно. Разбирате ли?

Свих рамене, опитвайки се да запазя непринудения тон. Преди всичко — спокойствие и вежливост. Всичко е наред, всичко е културно: двама интелигентни младежи разсъждават на абстрактни теми.

— Честно да ви кажа, не зная — казах аз. — Има рудиментарни органи, атавизми. Например апандиситът, израстък на сляпото черво. Напълно ненужно нещо. Или например сливиците. Макар че сливиците, изглежда, са някакъв филтър...

— Апандисит — повтори той. — Какво пък, възможно е. Макар че всъщност не разбирам... Покажете къде се намира.

Показах. Той замислено гледаше корема ми.

— Разбира се, би трябвало да погледна... (Охо, помислих си аз и се напрегнах. Започва се.) Но съдейки по всичко... Може би точно там е причината. Впрочем, това вече няма значение! Циклотаторите бяха неуспешни. От псевдозародишите е израснало нещо неочаквано, еволюцията се е отклонила от програмата и е създала човека...

— Какво пък — вметнах аз. — Много добре.

— Да. — Той въздъхна тъжно. — Би било прекрасно, ако не бях програмирам точка на спиране. Та нали циклотаторите са приложни механизми. Нужни са, докато тече циклотацията, но когато свърши, се включват спирачките и... — Той замълча.

Аз също мълчах, чудейки се как да прехвърля разговора на друга тема. На западния склон се появи стадо овце. Пред стадото, опирайки се на дълга полирана тояга, вървеше Мохамед — да попушим и да пийнем чай. Не можех да си представя как ще реагира той на странните изказвания на моя непознат. Не исках усложнения. Мохамед е обикновен човек, добър, но дивичък.

— Най-добре нищо да не се беше случвало — каза непознатият. — Циклотаторите нямаше да сработят, експериментът щеше да се провали, и нека... А сега се получава, че съм предизвикал създаването на разумен живот и сам съм го програмирам за унищожаване в твърде кратки срокове... Някакви си десет-двайсет хиляди локални години.

— М-да... — неопределено казах аз. Мохамед се приближаваше.

— В разгара на развитието си — каза непознатият. — Когато ти се струва, че цялата вселена е в ръцете ти... — Той пак потръпна.

Мохамед ми помахаша отдалеч с тоягата си. Аз му помахав в отговор.

— Е, какво пък, аз ще тръгна — каза непознатият. — Извинете ме. Аз, разбира се, ще се опитам да направя нещо...

— Ама какво говорите — разсеяно каза аз. — Не се притеснявайте. Ще се справим някак си.

Той се усмихна.

— Довиждане — каза той.

— Бъдете здрав — каза аз.

Очаквах, че ще стане и ще тръгне. Но се случи нещо удивително. По-невероятно и от фокуса с обувките. Пак казвам, очаквах, че ще стане, ще кимне и ще тръгне по пътя си. Но изведнъж той някак провисна в стола, ръцете му се строполиха, очите му станаха стъклени, раменете му се отпуснаха. Гледах го ужасен. Това вече не беше човек, това беше труп — бял, студен, неприятен... Той бавно се наклони настрана и аз вече скачах, за да го хвана, когато той отново оживя, трепна и каза смутено:

— Извинете, едва не си забравих облика. Още веднъж — довиждане.

Той стана, кимна и тръгна по пътеката, която бяхме отъпкали през изминалия месец и която бяхме маркирали с камъни, за да не се загубим, когато се прибираме в лагера сред мъгла. Аз гледах след него.

Често си спомням този разговор. По време на нощните дежурства, когато небето е покрито с облаци и трябва да ги следиш, за да използваш всеки час прояснение, аз се качвах в ГАЗ-ката, настанявах се по-удобно на седалката и мислех, мислех, мислех, гледайки как вятърът носи над палатката парцали от сива, светеща в тъмнината мъгла.

Длъжен съм да призная — убеден съм, че това не беше побъркан фокусник. По света няма чак толкова много фокусници, че да срещнеш побъркан фокусник, при това — в тези места, и то толкова ловък... Според мен най-рационалното обяснение не е най-вероятното. От друга страна, аз много обичам фантастиката и много съм чел за

пришълци от други светове. А когато прочетеш четиридесет разказа, където са описани четиридесет варианта за среща с представители на друга цивилизация, в края на краищата свикваш с мисълта, че това е напълно възможно. И изобщо — въпросът не е в това, кой е бил моят непознат. Можем да разглеждаме двата варианта, както правят в математиката, ако не успеят да докажат правотата или погрешността на някое твърдение. Например нека е бил просто побъркан. Тогава, разбира се, не трябва да правим никакви далечни изводи от нашия разговор. Но все пак е интересно да мислиш за онова, което говореше той. И е още по-интересно, ако той е пришелец, чуждо на Земята същество, използващо човешката външност като видим облик.

Какъвто и да е бил, аз разглеждам два основни проблема. Възможно ли е ние с вас да сме потомци на изкуствени същества? И не само ние с вас, а цялата жива природа наоколо? И — като ще фантазираме, нека фантазираме — възможно ли е цялата Слънчева система да е изкуствено съоръжение? В края на краищата науката и досега не е успяла смислено да обясни как е възникнала тя. И вторият проблем. Как да се отнасяме към вероятния факт, че са ни създали само за определен срок и с времето ще се разпаднем, както излизат от употреба произвежданите от нас автомобили, панталони, къщи? Наистина, тази аналогия не е съвсем удачна. Панталоните и автомобилите се износват поради естествени причини, а тук става въпрос за автоматично програмиран саморазпад. Все едно да можем да създаваме такива строителни апарати, които, след като издигнат стените на къщата, изработват покрива, използвайки материал от собствените си части.

Ето какво е моето мнение по тези въпроси. Първо, всичко това е напълно възможно. Самите ние постепенно се приближаваме към решаването на такива задачи като създаване на изкуствени живи клетки и могъщи кибернетични устройства. Няма да минат и сто години и органичните кибернетични машини ще станат нещо обичайно, стига те да са икономични и удобни за използване. От друга страна, според мен, всичко, което човек може да си представи, вече е съществувало или съществува в момента. Сигурно съществува и нещо, което принципно е извън човешките представи, поне засега.

Вселената е безкрайна не само в пространството и времето, но и в своето разнообразие.

Могат да ме обвинят в идеализъм. Та нали така можеш да докажеш и съществуването на господ бог. Щом като мога да си представя бога, значи той съществува. На това ще отвърна: „А можете ли? Представяте ли си го? Ако според вас това е нещо, управляващо битието, тоест просто природните закони, и с тези закони няма да се случи нищо лошо заради това, че сте ги нарекли бог или парен локомотив, а не обективна закономерност. А ако под бог разбирате смирен мъж, ходещ по морето като по суша, то необичайните постъпки на този човек могат да се обяснят с това, че той е много изобретателен и знае много повече от нас; толкова, колкото ние ще знаем след сто години, а може би и по-малко“.

Неслучайно заговорих за бог. Сигурно ще се намери гражданин, който с примитивна зядливост ще заяви: „Аха, значи вярвате във възможността за изкуственото създаване на нашата Земя и на нас самите? Интересно как успявате? Значи според вас, млади човече, библията е права, а материализма го пращате на боклука?“ Между впрочем, макар че този гражданин не вярва в бог, рефлексът му към изкуствения произход е чисто автоматичен. Повече от всичко на света той се бои това предположение да не изпрати неговите съграждани в обятията на православната, мюсюлманската или друга църква. Има у нас такива граждани, които разглеждат научните постижение от гледната точка на побъркани, ревностно набожни бабички и предводители на всякакви религии. Когато са ги слушали, са забранявали червеното отместване, космологията, кибернетиката, експерименталната биология и много други неща. Защото при достатъчно желание всичко на този свят, а особено принципно новото и не толкова достъпно като „две и две — четири“, може да се обясни с божествено проявление. И тези граждани изобщо не могат да разберат, че всяка такава идея извисява реалния човек и отслабва позицията на хипотетичния бог, защото издига човека до нивото на бог — всемогъщ и всевластен, така че за бог просто не остава място. И мисля, че всичко, дори най-свръхфантастичното, извисява човека и зачерква бога, защото е измислено от човека, на базата на създаденото от човека и в крайна сметка ще бъде от полза за човека. Така че изкуственият произход на човека е напълно допустима идея, само че е трудно да се докаже, а ако човек е възникнал по естествен път — направо невъзможно.

Лесно е да си представим още едно усложнение: на много хора изобщо не им се иска да имат изкуствени предци. Не знам защо. Сигурно това е остатък от онези времена, когато родството ни с маймуните е изглеждало като кошунствена мисъл. Аз, например, не виждам особена разлика дали произлизаме от бучката жива слуз, която е възникнала в първобитния океан по естествен начин, или тази бучка е била хвърлена в горещата вода от нечии умели, можещи ръце (или дори пипала). Пипалата дори са ми по-интересни; това означава, че и аз някога ще мога да направя същото нещо. А от естествения произход не следва такъв извод. Но вече е напълно невъзможно да спориш с бившите ревностни противници на маймунския произход, защото аргументите им не са логически, а емоционални: това не може да бъде, защото не ми харесва така. И изобщо е невъзможно. Да позволя на някой да ме сглоби!? За нищо на света! Не искам.

Общо взето, не виждам нищо невъзможно в това, моят непознат наистина да е започнал експеримент на нашата планета преди стотици милиони векове, и в резултат на това, неочаквано за експериментатора, на Земята да е възникнала жива природа и в частност ние с вас.

По-лошо ще е, ако той наистина е програмирал точка на спиране. Наистина, най-неочаквано да загинеш в зенита на своето могъщество — за човечеството това е някак... Но! Преди всичко, щом веднъж вече е сгрешил, може да сгреши и втори път и програмата за спиране да не сработи, както не е сработила и програмата, управляваща циклотацията. По-нататък. Пред нас, съдейки по думите му, има още поне десет хиляди години. Лесно можем да предположим, че за този срок все някак ще се научим да се справяме и с точката за спиране, и с други, по-реални неприятности. Общо взето, човекът изглежда като доста жизнеспособен вид.

А освен това, аз няколко пъти прехвърлях в паметта си целия ни разговор. Не знам дали сте забелязали... Помните ли, той говореше нещо за това, че уж ние сме изменили своето Слънце, сгъстили сме го, както той се изрази. За него, очевидно, да сгъстиш Слънцето не е проблем. Той е забелязал, че Слънцето не е същото като онова, което е било в неговото време и е решил, че сме го променили по собствено желание. Но ние с вас знаем, че не сме сгъстявали Слънцето. Той е бил за последен път при нас преди петдесет милиона години. Като астроном мога да ви уверя, че през това време нашето Слънце не се е

променяло съществено. Така че, според мен, той, бедничкия, напразно се е притеснявал. Ние сме възникнали по естествен път, а той не е попаднал на планетата, където е провеждал експеримента. Сбъркал е планетата, или по-точно — звездата. Знаете ли, случва се. Аз съм астроном и знам за такива случаи. Мисля, че той вече е разбрал всичко и се е успокоил. Всички грешат. И колкото по-грандиозни са мащабите, толкова по-голяма е грешката. Ние с вас знаем това.

1963 г.

---

[1] Тюркски народи, населяващи Кавказкия регион. Бел.прев. ↑

[2] Менисков телескоп — оптиката му се състои от стъклен мениск (вдлъбнато-изпъкнала леща със сферични повърхности) и вдлъбнато сферично огледало. Бел.прев. ↑

Разказът е предоставен от преводача.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.